

**ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V
PRAZE**

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EKONOMIKY

Bakalářská práce

**DOTAČNÍ POLITIKA V AGRÁRNÍM SEKTORU
ČR SE ZAMĚŘENÍM NA CROSS - COMPLIANCE**

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Ivana Boháčková, CSc.

Autor: Miroslav Tégl

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Akademický rok 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Miroslav Tégl

obor Veřejná správa a regionální rozvoj - k.s. Hradec

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název tématu: **Dotiční politika v agrárním sektoru ČR**

Struktura bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Cross compliance jako nástroj reformy z roku 2003
4. Efektivnost využití dotací na soukromé farmě s ohledem na cross compliance
5. Závěr
6. Seznam literatury
7. Přílohy

Rozsah původní zprávy: 30 - 40 stran

Seznam odborné literatury:

Kocourek J., Zemědělské zákony
MZe, Praktická příručka, Zásady pro poskytování dotací
SZIF, Příručka pro žadatele
MZe, Cross-compliance

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Ivana Boháčková, CSc.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2009

Bernátová v 2

Vedoucí katedry

[Handwritten signature]

Děkan

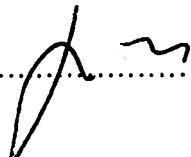
V Praze dne: 19.11.2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci na téma „Dotační politika v agrárním sektoru ČR se zaměřením na Cross – Compliance“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Chroustovicích, dne 15. dubna 2009

.....

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat doc. Ing. Ivaně Boháčkové, CSc. za odborné vedení při zpracování bakalářské práce a předání hodnotných rad a zkušeností v dané oblasti.

**DOTAČNÍ POLITIKA V AGRÁRNÍM SEKTORU ČR SE
ZAMĚŘENÍM NA CROSS - COMPLIANCE**

**SUPPORT POLICY IN THE AGRICULTURAL SECTOR
FOCUSING CROSS - COMPLIANCE**

Souhrn:

Bakalářská práce „ Dotační politika v agrárním sektoru ČR “ je prací jejímž cílem bylo přehledně zpracovat a vyhodnotit cross-compliance jako politický nástroj ke zdůraznění zájmů ochrany životního prostředí v rámci zemědělské výroby a jeho dopady na soukromé farmě.

V úvodu teoretické části je charakterizován vznik a vývoj cross - compliance, jeho podstata, důvody vzniku, cíle a proces zavádění v Evropské unii. Dále pak je podrobně rozebrán proces zavádění v České republice včetně znění požadavků kontrolovaných od roku 2009 a procedura sankčního systému.

Předmětem praktické části je v úvodu charakteristika hospodářství konkrétní soukromé farmy, ve které je popsán vývoj od jejího vzniku až do současnosti. Rozebrány jsou silné a slabé stránky farmy, její zaměření, skladba pěstovaných plodin a výsledky hospodaření za celou dobu jejího působení. V další části je rozebrán vliv dotací na zmírňování výkyvů cen rostlinných komodit a na celkovou efektivitu farmy. V závěru praktické části dochází k aplikaci požadavků Cross -compliance na konkrétní provoz farmy a analýzu možných dopadů.

Klíčová slova:

Cross - compliance

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD),

platba na plochu (SAPS),

platba na podnik (SPS),

enviromentální podmínky (GAEC),

zákonné požadavky na hospodaření (SMR)

Summary:

Bachelor's thesis "Support Policy in the Agricultural Sector of The Czech Republic" work is clearly aimed at a process to evaluate the cross-compliance as a political tool to enhance the interests of environmental protection in the context of agricultural production and its impact on the private farm.

In the introduction to the theoretical part is characterized by the emergence and development of cross compliance, its essence, the reasons for the creation, objectives and implementation process in the European Union. Furthermore, it is a detailed process of implementation in the Czech Republic, including the wording of the requirements of the 2009 procedure and penalty system.

The subject of the practical part is at the beginning of the specific characteristics of the economy of private farms, which describes the development from its inception to the present. Analyzed the strengths and weaknesses of the farm, its focus, the composition of crops and results of operations for the entire period of its operation. In the next part is dismantled subsidies for mitigation of the impact of fluctuations in prices of vegetable commodities and the overall efficiency of the farm. In conclusion, the practical part is to apply the requirements of cross-compliance to the specific farm operation and analysis of potential impacts.

Key words:

Cross - Compliance

European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)

Single Area Payment Scheme (SAPS)

Single Payment Scheme (SPS)

Good Agricultural and Environmental Condition (GAEC)

Statutory Management Requirements (SMR)

OBSAH:

1	Úvod.....	5
2	Cíl a metodika práce	6
	2.1. Cíl práce	6
	2.2. Metodika.....	6
3	Cross - compliance jako nástroj reformy z roku 2003	7
	3.1. Cíl zavedení cross - compliance	7
	3.2. Podstata cross - compliance	8
	3.3. Cross – compliance ve vazbě na přímé platby.....	11
	3.4. Finanční aspekty zavedení cross – compliance.....	14
4	Implementace systému cross - compliance v ČR.....	18
	4.1. Zavedení cross – compliance v ČR.....	18
	4.2. Aspekty zavedení cross – compliance v ČR.....	23
	4.3. Hodnocení kontrol podmíněnosti.....	24
5	Efektivnost využití dotací na soukromé farmě s ohledem na cross - compliance	26
	5.1. Charakteristika farmy z hlediska výrobních a ekonomických podmínek.....	26
	5.2. Výsledky hospodaření.....	29
	5.3. Vliv dotací na efektivitu farmy.....	31
	5.4. Aplikace cross – compliance na soukromé farmě a očekávané finanční dopady.....	33
6	Závěr	39
7	Přehled použité literatury.....	41
8	Seznam tabulek a grafů.....	42
9	Přílohy.....	42

1. Úvod

O tom jaké téma bakalářské práce si zvolit jsem nemusel dlouho přemýšlet. Pocházím ze zemědělské rodiny, kde jak rodiče tak i dědečkové a babičky celý svůj život zasvětili zemědělství v různých podobách politického zřízení české republiky. Od dětství jsem tak byl věrným posluchačem vypravování jak se hospodařilo za „první republiky“, v období druhé světové války i v éře Státních statků a Jednotných zemědělských družstev a vzájemného srovnávání z pohledu více generací. V roce 1992 jsem i přes protest rodičů začal soukromě hospodařit a této činnosti se věnuji dodnes. Vzdělání jsem se rozhodl si doplnit jak jinak než na České zemědělské univerzitě v Praze, a proto i téma bakalářské práce je ze zemědělského prostředí.

Téma dotační politika v agrárním sektoru České republiky se zaměřením na cross – compliance jsem si zvolil, protože se s dotační tematikou na své farmě setkávám skoro denně a od loňského roku i s přípravou na zavedení cross – compliance, kterou se Česká republika zavázala od roku 2009 akceptovat jako podmínku poskytování zemědělských dotací z prostředků Společné zemědělské politiky Evropské unie, do praxe.

Bakalářská práce pro mě není tedy jen další schůdek k doplnění vzdělání, ale bude mi zároveň sloužit jako užitečný pomocník ke zmapování a pochopení zákonů, vyhlášek a nařízení Evropské unie, které musí farmáři dobře ovládat. V opačném případě mohou být sankcionováni krácením nebo zastavením dotací. Těmito postihy by se farmáři připravili o jisté a stálé příjmy a ohrozili tak svou existenční jistotu a konkurenceschopnost jak mezi českými kolegy tak hlavně vůči zemědělcům Evropské unie, kteří už dnes mají nesrovnatelně lepší podmínky pro hospodaření než farmáři v České republice.

2. Cíl a metodika práce

2. 1 Cíl práce

Hlavním cílem této práce je analýza využitelnosti a dopadu přímých plateb v zemědělství Evropské unie a tím i České republiky. Dále pak zhodnotit složitost získávání zemědělských dotací v byrokraticky svázaném systému EU, zaměřenému na rozvoj venkova, zachování kulturní krajiny a ochraně životního prostředí a posoudit k tomuto účelu vytvořený systém kontrol podmíněnosti (cross – compliance).

Díličními cíli práce jsou:

- Důvody pro zavedení cross – compliance, jeho podstata a finanční aspekty.
- Problematika zavádění cross – compliance v České republice.
- Aplikace kontrolních požadavků cross – compliance na konkrétní farmu a vyhodnocení finančních dopadů na její ekonomiku.

1.2 Metodika

Metodika vycházela z výše stanoveného hlavního cíle a vedlejších cílů. Byla použita základní metoda analýzy, přičemž byly využity jednoduché statistické metody poměrové a trendové analýzy.

První část je zpracována na základě seznámení se s danou problematikou formou studia zákonů a nařízení Evropské unie, materiálů MzeČR a dále na základě zkušeností získaných na sérii školení s názvem „Manažer pro řízení cross compliance“ pořádaných Krajským informačním střediskem pro rozvoj zemědělství a venkova Pardubického kraje Agrovenkov. Při zpracování druhé části se vycházelo z vlastních zdrojů dat podnikové evidence soukromé farmy.

3. Cross compliance jako nástroj reformy z roku 2003

3.1 Cíl zavedení cross – compliance

Anglický termín cross-compliance bývá překládán různými způsoby - křížová shoda, podmíněnost či křížová kontrola, ale ani doslovný překlad příliš nenapoví, co se za výrazem skrývá. V podstatě se jedná o ucelený soubor definovaných zákonných požadavků na hospodaření v zemědělství a s ním spojený systém kontrol, tedy o jakousi podmíněnost plateb.

Cílem reformy Společné zemědělské politiky z roku 2003 (nazývané Mid-Term Review), je oddělení finančních podpor poskytovaných zemědělským podnikatelům od produkce (tzv. decoupling). Na rozdíl od minulého období, kdy byla podpora vázána na objem výroby a druh komodity, se nynější dotace vztahuje na plochu obhospodařované půdy. Tím dochází ke snížení produkce, která byla v přímé vazbě na dotace často příliš vysoká. Takový způsob hospodaření by však mohl vést k některým nepříznivým jevům, jako je například zanedbávání obhospodařování zemědělské půdy a údržby krajiny. Proto EU vymezila zákonné požadavky na hospodaření a pravidla dobrých zemědělských a environmentálních podmínek (GAEC). Jejich respektování se stalo jednou z podmínek výplaty přímých plateb zemědělcům.

Plnění cross - compliance by tedy mělo zajistit evropskému zemědělství podmínky pro další rozvoj spočívající v racionálním využití přírodních zdrojů, péči o krajinu a životní prostředí. Všem podnikatelským subjektům umožnit posílit své postavení a zajistit konkurenceschopnost. Cílem nové Společné zemědělské politiky Evropské unie je výrazné zohlednění spotřebitele a daňových poplatníků. Je třeba si ale zároveň uvědomit, že dotování zemědělského sektoru se společnosti vrací i jinou formou než jen produkcí zdravotně nezávadných a cenově dostupných potravin.

3.2 Podstata cross compliance

Cross – compliance byla poprvé nastíněna jako politický koncept Evropské Unie v Agendě 2000 - reformě Společné zemědělské politiky. Tak zvaná „horizontální“ nařízení povolují členským státům podmínit přímé platby splněním určených ekologických podmínek a cílů.

Jednalo se o nařízení Rady č. 1259/99 a nařízení Rady č. 1782/2003.¹ V souladu s rozhodnutím o reformě Společné zemědělské politiky, učiněným Radou koncem června 2003 v Lucemburku, se cross – compliance stane povinnou součástí budoucí Společné zemědělské politiky a bude napojeno na systém zemědělských dotací, nezávislých na produkci s tím, že jednotlivá opatření vstupují u původních členských států Evropské Unie v platnost v letech 2005 až 2007, u nových členských států aplikujících přímé platby na plochu SAPS pak nejpozději v roce 2009 a to jednorázově.²

---

¹ Nařízení Rady č. 1259/2003, kterými se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci společné zemědělské politiky

² Mze ČR, Cross – compliance zákonné požadavky na hospodaření. 2. vydání. Praha: Mze, 2006. 64 s. ISBN 80-7084-481-7

Cross – compliance má být politický nástroj, vyvinutý za účelem zdůraznění zájmů ochrany životního prostředí v rámci zemědělské výroby. V konečném důsledku to znamená navýšení podpory pro účely ochrany a obnovy ekologické stability zemědělské krajiny a financování programů na zlepšení úrovně péče o hospodářská zvířata. Cross – compliance po farmáři bude vyžadovat naplňování základních ekologických standardů, v opačném případě mu hrozí snížení, či vyloučení ze systému poskytování zemědělských dotací z prostředků přiznaných podle Společné zemědělské politiky.³

Bude-li tedy farmářům ponechána možnost volně vyrábět, bude třeba od nich vyžadovat dodržování podmínek nazývaných Cross -Compliance (CC). Do praxe musí být nově uvedeno celkem 19 legislativních předpisů. Vybrané články jednotlivých směrnic a nařízení řeší především ochranu vod a ovzduší, ochranu zvířat (welfare), veřejné zdraví a zdraví zvířat a rostlin, optimalizaci hospodaření zemědělských podniků a ekologické zemědělství.

Cross – compliance obsahuje dva zásadní prvky:

Prvním aspektem je shoda s 19 evropskými normami, pokrývajícími oblasti životního prostředí, nezávadnosti potravin, správného zacházení s hospodářskými zvířaty a rostlinolékařství, tak zvané:

Zákonné požadavky na hospodaření (SMR – statutory management requirements) jsou sadou právních předpisů komunitárního práva (práva Evropské unie), které jsou již převážně delší dobu v platnosti (19 předpisů Evropské unie dle přílohy III nařízení č. 1782/2003). Cross – compliance garantuje, že farmář v rámci čerpání zemědělských dotací tyto právní normy beze zbytku dodržuje. (viz příloha č. 1)

---

³ Mze ČR, Cross – compliance zákonné požadavky na hospodaření. 2. vydání. Praha: Mze, 2006. 64 s. ISBN 80-7084-481-7

Druhým aspektem cross – compliance je požadavek, aby farmář jako podmínku k obdržení dotací jednotné platby na podnik (SPS), ale i jednotné platby na plochu (SAPS), bral ohled na:

Zachování ploch v dobrých zemědělských a enviromentálních podmínkách (GAEC)

Pro zachování ploch v dobrých zemědělských a enviromentálních podmínkách zadala EU v příloze IV nařízení Rady č. 1782/2003 pouze oblasti regulace a sestavila seznam jednotlivých cílů, pro jejichž dosažení si mohou členské státy vymezit konkrétní opatření. Stanovení dobrých zemědělských a enviromentálních podmínek je od 1. 5. 2004 povinností také pro Českou republiku a od tohoto data je také jejich plnění pro české zemědělce jednou ze základních podmínek pro výplatu přímých plateb.

3.3 Cross compliance ve vazbě na přímé platby

Přechod z jednotné platby na plochu (SAPS) na jednotnou platbu na podnik (SPS) představuje poměrně náročný proces, a proto byla při implementaci Cross - Compliance zvažována cesta pozvolné změny ve dvou etapách. V roce 2007 bylo vyžadováno plnění šesti standardů a v roce 2008 plnění dalších třinácti standardů.

Je důležité, aby si zemědělci na jednotnou platbu na podnik (SPS) a dodržování všech pravidel dobře zvykli, neboť dojde-li k porušení podmínek, bude farmář sankcionován. Kontrolu Ministerstvo zemědělství deleguje podle příslušné legislativy na pověřené organizace. Ty budou výsledky kontrol Cross - Compliance hlásit akreditované Platební agentuře odpovědné za vyplácení dotací. Výsledky kontrol poslouží jako podklad při přiznání nároku na přímé platby. V případě zjištění nesrovnalostí bude následně uplatňováno snížení přímých plateb.

Podle reformy Společné zemědělské politiky obdrží zemědělci přímé platby již jen tehdy, když dodrží určité závazné podmínky dané zákonnými předpisy Evropské unie. Novinkou je skutečnost, že při porušení příslušných zákonných požadavků na hospodaření budou prováděny i sankce přímo v rámci přímých plateb. Tím je umožněn doposud neobvyklý princip vícenásobného sankcionování.⁴

---

⁴ Mze ČR, Cross – compliance zákonné požadavky na hospodaření. 2. vydání. Praha: Mze, 2006. 64 s. ISBN 80-7084-481-7

Odpovědnost za provádění kontrol plnění příslušných požadavků a norem nesou specializované kontrolní subjekty, pro které je kontrola vymezena danou národní legislativou. Výsledky kontroly v kontrolní zprávě by měly obsahovat následující prvky:

- Rozsah prováděné kontroly.
- Nálezy.
- Identifikaci rozporných právních standardů.
- Náležité právní stanovení důležitosti nerespektování na základě kritérií, která jsou stanovena v článku 7 nařízení 1782/2003 (závažnost, rozsah, trvalost, opakování a zanedbání versus úmysl) a kde to bude nutné, příhodné aspekty zavedení sankční sazby jiné, než je užívaná standardní sazba.⁵

Sankce pro cross – compliance by měly být aplikované až na celkovou výši přímých plateb, po všech postupných redukcích přímých plateb realizovaných v průběhu reformy Společné zemědělské politiky uvedených v nařízení Rady č. 1782/2003.⁶

---

⁵ Mze ČR, Cross – compliance zákonné požadavky na hospodaření. 2. vydání. Praha: Mze, 2006. 64 s. ISBN 80-7084-481-7

⁶ Mze ČR, Cross – compliance zákonné požadavky na hospodaření. 2. vydání. Praha: Mze, 2006. 64 s. ISBN 80-7084-481-7

Sankční kritéria jsou:

- Rozsah porušení – limitováno velikostí farmy a počtem porušených požadavků v souvislosti s použitými zákonnými pravidly
- Závažnost – význam porušení ve vztahu k cíli zákonného pravidla
- Trvalost – celkový dopad porušení a doba nutná k jeho napravení
- Opakování – porušení stejného pravidla vícekrát než jednou ročně nebo ve dvou následujících letech. V tomto případě je procentuální snížení celkové výše přímé platby násobeno konstantou 3.

V případě nedbalosti je maximální úroveň sankce 5% (dle závažnosti přestupku) z celkové výše přímé platby. V případě opakování může sankce stoupnout až do 15%.

V případě úmyslného nedodržení cross – compliance je minimální úroveň sankce 20 %. Výjimkou může být limitované porušení, které není vážné, není stálé a neopakuje se, v tomto případě se může zavést sankce 15 % z celkové výše přímých plateb. Pokud porušení přímo souvisí s jednou nebo více přímými platbami, pak by měla být aplikována redukce minimálně 20 % na všechny přímé platby a zároveň je možné zavést vyloučení z vyplácení přímých plateb na jeden nebo dva kalendářní roky. V případě udělení sankce bude možné se dle správního řádu odvolat.⁷

---

⁷ Mze ČR, Cross – compliance zákonné požadavky na hospodaření. 2. vydání. Praha: Mze, 2006. 64 s. ISBN 80-7084-481-7

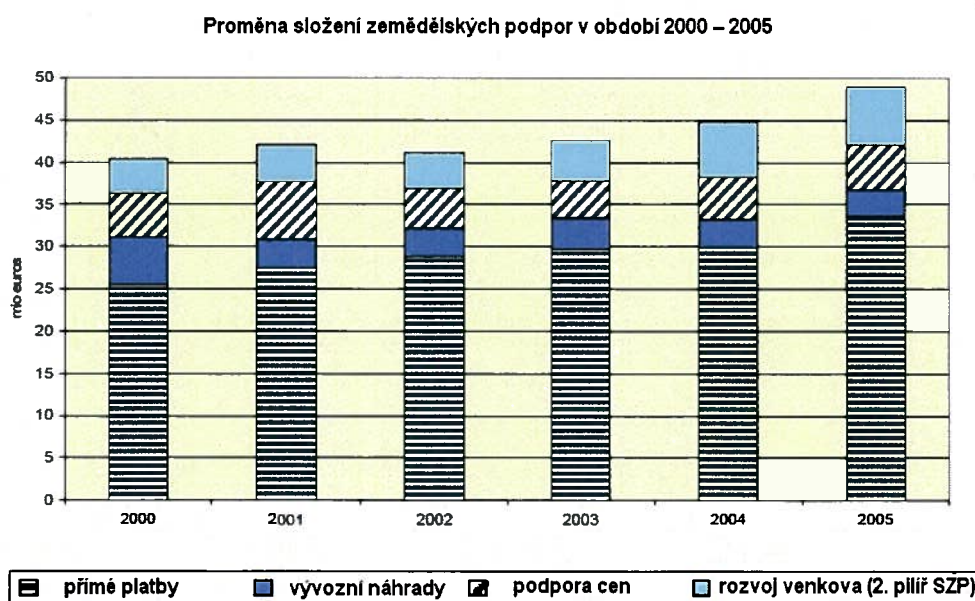

3.4 Finanční aspekty zavedení cross compliance

V letech 2000 – 2006 se rozpočtová politika EU v základních bodech řídila podle finanční perspektivy, která byla v roce 2002 modifikována s ohledem na rozšíření EU o východní země. Podle této agendy 2000 výdaje na zemědělství činí zhruba 55 miliard EUR ročně, pokrývají přibližně 45% celkového rozpočtu EU. Tato částka by se na první pohled mohla zdát velmi vysoká. Pokud ji ovšem podrobíme faktům o EU zjistíme, že tomu zase až tak není.

Venkovské oblasti (zemědělská půda a lesy) tvoří více než 90% území EU a žije v nich více než 60% obyvatel EU. Částka na Společnou zemědělskou politiku EU představuje pouze 0,5% celkového HDP EU. Pokud tedy tato čísla vzájemně porovnáme dojdeme k závěru, že na udržování 90% území EU vynakládá 0,5% HDP, přičemž zemědělství se na HDP EU podílí přibližně 1% ročně.⁸

Graf č.1

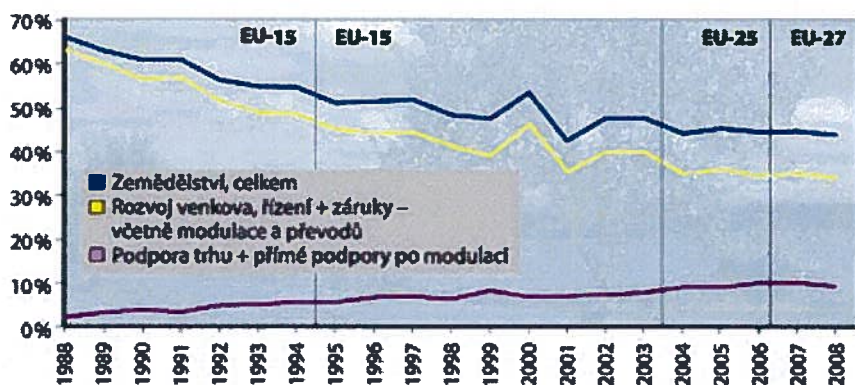
Zdroj: Evropská komise, Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova.

⁸ . www.asz.cz

Z výše uvedeného se zdá, že hlavní nedostatky společné zemědělské politiky EU nejsou ve výši jejího rozpočtu, ale spíše v systému rozdělování podpor. Velký podíl dotací směřuje velkým podnikům, pro které nejsou na trhu životně důležité. Naopak rodinné či střední farmy slábnou, protože nemohou konkurovat stále silnějším velkovýrobcům. V roce 2008 pouhých 20% největších podniků získává 80% prostředků SZP a 82% podniků dostává méně než 5000 EUR ročně. Tento nepoměr je dán nastavením kritérií pro získávání dotací. Nejpodstatnější část podpor tvoří v současnosti přímé platby podle počtu hektarů nebo VDJ, čímž dochází k dotování vysoce intenzivního typu výroby, který je nešetrný k životnímu prostředí a přínos pro rozvoj venkova je sporný.⁹

Graf č. 2

**ZEMĚDĚLSTVÍ JAKO PROCENTO CELKOVÉHO ROZPOČTU EU
závazky**

Zdroj: Evropská komise, Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova

⁹ www.europa.eu

Příklady průměrných velikostí farem:

EU – 25	16 ha
ČR	84 ha
Polsko	6 ha
Rumunsko	3,3 ha
USA	200 ha

Desítka nových členských států obdržela v těchto letech jen část úrovně přímých plateb oproti starším členům EU:

Pro rok

2004	25%
2005	30%
2006	35% úrovně přímých plateb EU 15

Tento nepoměr byl možný dorovnávat z vlastních zdrojů přístupových zemí o dalších 30% úrovně přímých plateb EU 15.

Jednání o nové finanční perspektivě pro roky 2007 – 2013 rozfázovalo v případě deseti nových členských států, které vstoupily do EU v roce 2004, přímé platby takto:

Pro rok:

2007	40%
2008	50%
2009	60%
2010	70%
2011	80%
2012	90%
2013	100% úrovně přímých plateb EU 15

Dorovnávat z vlastních zdrojů mohou nové členské státy v tomto období o 20% úrovně přímých plateb EU 15, maximálně však do celkové výše 100% přímých plateb pro daný rok.¹⁰

V EU se o možnosti dorovnávání přímých plateb z vlastních zdrojů (TOP-UP) vedou každoročně spory mezi zemědělci a vládami jednotlivých států. Přestože byla tato možnost zmírnění negativních dopadů nerovné zemědělské politiky mezi starými a novými členskými zeměmi vyjednána, ve většině období nebývá plně využita. Každý rok se tak farmáři nových členských států musí při schvalování státních rozpočtů dožadovat svých práv. Tato situace vrhá na zemědělce negativní světlo a nezasvěcená veřejnost je staví do role žebráků, kteří chtějí stále více dotací ze státního rozpočtu.

---

¹⁰ www.uzei.cz

4 Implementace systému cross – compliance v ČR

4.1 Zavedení cross - compliance v ČR

Hlavním tématem zemědělské politiky v Evropské unii a tím i v České republice je řešení negativních dopadů zemědělství na krajinu a životní prostředí. Systém cross – compliance byl iniciován reformou Společné zemědělské politiky v roce 2003 a stal se klíčovým prvkem k vyjednávání o zachování evropských dotací do zemědělství i v budoucnu. Díky zavedení tohoto systému je i v České republice vyplácení přímých podpor, ale i jiných dotací podmíněno plněním standardů udržováním půdy v dobrém zemědělském a environmentálním stavu, dodržováním Povinných požadavků na hospodaření (SMR). V případě, že žadatel o dotace tyto podmínky nedodrží, může mu být dotace krácena, nebo v krajním případě neposkytnuta.

Česká republika od data vstupu do EU v roce 2004 uplatňuje jednotný systém platby na plochu (SAPS – Single Area Payment Scheme) – zjednodušenou formu výplaty přímých plateb. Implementace Cross - Compliance je podmíněna zavedením tzv. jednotné platby na podnik (SPS – Single Payment Scheme) od roku 2011, kterou již aplikují členské země patnáctky. Systém Cross - Compliance bude využíván nejen pro oblast přímých plateb, ale také pro vyplácení podpor v rámci Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD).

Ministerstvo zemědělství ČR spolupracuje s Ministerstvem životního prostředí a před spuštěním kontrol podmíněnosti (CC) přislíbilo prosazovat tyto zásady administrace:

- jednoduchost a transparentnost systému ve všech krocích
- důraz na prevenci a až následně na sankce
- minimalizace časové zátěže farmáře
- jednoznačné výklady kontrolních bodů
- zajištění kvalitního poradenství k systému CC
- soulad se zadáním Evropské unie a obhajitelnost před Evropskou komisí
- eliminaci duplicit kontrol
- jasný odvolací mechanismus
- kontrola převážně rizikových podniků
- logické celky z různých oblastí kontrol (zástupnost kontrolních orgánů)
- kontrola 1 – 1,5 % ročně z celkového počtu žadatelů o dotace SAPS, jak to ukládá směrnice EU o minimálním rozsahu kontrol, z toho bude 20 % vybráno náhodně a 80 % vybráno podle analýzy rizik (v ČR cca 250 – 300 podnikatelů ročně)
- kontrola pouze těch pravidel, která jsou vyžadována v Evropské unii (Správná zemědělská praxe – GAEC a do roku 2011 prvních devět zákonných požadavků – SMR, která se týkají životního prostředí a identifikace zvířat)
- bude uplatněna jen jedna analýza rizik při výběru kontrolovaných subjektů (při porušení české legislativy mimo cross – compliance bude podniku přiřazen vyšší koeficient pro zařazení do analýzy rizik)

Kontrolu bude provádět šest kontrolních organizací:

- Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZUZ)
- Státní Veterinární Správa (SVS)
- Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI)
- Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP)
- Státní rostlinolékařská správa (SRS)
- Státní zemědělský intervenční fond (SZIF)

V České republice byly pro účely jednotné platby na plochu (SAPS) v roce 2005 dobré zemědělské a environmentální podmínky ve srovnání s rokem 2004 rozšířeny (viz nařízení vlády č. 144/2005 Sb.) a v současnosti jsou uplatňována následující opatření:

- Nerušení krajinných prvků, zejména mezí, teras, větrolamů, zatravněných údolnic, polních cest využívajících přirozené svažitosti a respektujících vrstevnice, popřípadě doprovázených příkopy, jakož i vodních toků a útvarů povrchových vod.
- Vyloučení pěstování širokořádkových plodin – kukuřice, brambor, řepy, bobu setého, sóji a slunečnice – na půdních blocích, popřípadě dílech půdních bloků s průměrnou svažitostí větší než 12 stupňů.
- Zapravování statkových hnojiv v tekuté formě do půdy nejdéle do 24 hodin po jejich aplikaci na pozemcích s průměrnou svažitostí převyšující 3°.
- Vyloučení změny kultury travní porost na kulturu orná půda na obhospodařovaných půdních blocích.
- Nepálení rostlinných zbytků na půdních blocích, popřípadě na dílech půdních bloků, po sklizni obilovin, olejnin, popřípadě luskovin, které zde byly pěstované.

Kontroly cross – compliance budou prováděny pomocí jasně definovaných otázek, ve kterých jsou obsaženy zákonné požadavky na hospodaření. Otázky jsou formulovány „nedošlo k porušení ....“ a odpověď zní ano / ne. Pokud zní odpověď ne (došlo k porušení) kontrolní orgán stanoví rozsah, závažnost a trvalost porušení a ohodnotí je předem stanovenými body.

Každá země Evropské unie si znění a počet požadavků stanovuje sama, a proto jsou mezi jednotlivými zeměmi značné rozdíly v počtu kontrolních otázek (viz tab.1).

Tab č.1 Příklady počtu kontrolních otázek v zemích EU

Země EU	Počet kontrolních otázek
Estonsko	88
Slovinsko	99
Rakousko	132
Irsko	145
Francie	149
Německo	166
Španělsko	168
Nizozemsko	198
Maďarsko	200
Lucembursko	241
Slovensko	308

Zdroj: <http://www.uzei.cz>

Česká republika připravuje 76 otázek ve třech etapách podle oblastí vymezených pro účely Kontroly podmíněnosti (CC) a roku, kdy se kontroly začnou provádět. (*viz příloha č 2*)

Od 1.1.2009 v České republice platí 8 směrnic Povinných požadavků hospodaření, jejichž dodržování bude ověřováno 30 kontrolovanými požadavky.

I u pochybení, která budou zjištěna v rámci kontrol dodržování národní legislativy, uskutečněných na základě podnětu nesouvisejícího bezprostředně s přímými platbami (např. kontrola Státní veterinární správy, Státní rostlinolékařské správy, České inspekce životního prostředí, atd.), dojde k sankcionování, avšak ne přímých plateb EU. Kontroly vyplývající z plnění podmínek komunitárního práva pro přímé platby budou probíhat u jednoho procenta farem vybraných na základě analýzy rizik.

4.2. Aspekty zavedení cross – compliance v ČR

Jediným orgánem odpovědným za rozhodnutí a uplatnění sankcí ke snížení přímých plateb je Platební agentura (SZIF). V systému sankcí je možné pouze jedno snížení plateb uplatňované ve smyslu cross – compliance (musí být brány v úvahu všechny zákonné požadavky na hospodaření a dobré zemědělské a enviromentální podmínky). Platební agentura a jiné specializované kontrolní orgány jsou způsobilé pro rozpoznání chyb (porušení jednotlivých požadavků a stanovení jejich závažnosti).¹¹

Kontroly se dělí na:

- Administrativní – kontroly a ověřování dokumentů týkajících se kontrolované oblasti žadatele
- Kontroly na místě – ověřování chovatelských a pěstebních technologií a postupů a přímých dopadů těchto činností

Kontrola může být dopředu oznámena, pokud to nenaruší její účel, maximálně 14 dní dopředu. V průběhu kontroly se pořizuje protokol, který musí obsahovat podrobný a výstižný popis zjištěných nedostatků a porušení. Kontrolovaný subjekt může proti protokolu o kontrole podat písemné a zdůvodněné námitky, buď přímo do protokolu nebo ve lhůtě 5 dnů od seznámení s protokolem. Zprávy o kontrole vyhodnotí platební agentura (SZIF) a současně bude zpráva o kontrole zpřístupněna kontrolovanému subjektu na Portálu farmáře.

---

¹¹ Mze ČR, Cross – compliance zákonné požadavky na hospodaření. 2. vydání. Praha: Mze, 2006. 64 s. ISBN 80-7084-481-7

Každý kontrolovaný požadavek je v případě porušení bodově ohodnocen podle těchto hledisek:

Rozsah - určuje se podle dopadu na samotné hospodářství, nebo zda má dalekosáhlejší důsledky. Stupně jsou malý, střední, velký.

Závažnost - hodnotí se významnost důsledků daného porušení s ohledem na cíle daného požadavku. Stupně malá, střední, velká.

Trvalost - hodnotí se doba trvání účinku porušení, nebo ukončení tohoto působení přiměřenými prostředky.¹²

4.3. Hodnocení kontrol podmíněnosti

Výpočet snížení dotace probíhá v 7 krocích:

- a) bodové ohodnocení porušených kontrolovaných požadavků
- b) procentuální výpočet porušení daného nařízení nebo směrnice
- c) bodové hodnocení převedeno na slovní
- d) slovní ohodnocení převedeno na procentuální snížení
- e) souhrnné procentuální snížení podpory za danou oblast
- f) součet souhrnných procentuálních snížení za oblasti
- g) přičtení výsledného snížení za porušení Minimálních požadavků

Další kritéria hodnocení jsou:

- Opakování – hodnotí se zda došlo ke stejnému porušení více než jednou za posledních po sobě jdoucích tří let.
- Úmysl – hodnotí se zda kontrolovaný požadavek byl porušen úmyslně nebo z nedbalosti. Úmysl je nutno prokázat.

---

¹² Mze ČR, Kontrola podmíněnosti Cross – compliance. 1. vydání. Praha: Mze, 2009. 97 s. ISBN 978-80-7084-783-1

Tab. č. 2

Vyhodnocení výsledků kontroly a snížení dotace podle dosažených bodů za oblast (bez posouzení opakování).¹³

Celková míra porušení u kontrolovaného aktu	Procentuální snížení podpory
Zanedbatelné porušení	0%
Malé porušení	1%
Střední porušení	3%
Velké porušení	5%

Je zřejmé, že větší dopad případných porušení na životní prostředí lze předpokládat u větších podniků. Toto je třeba zohlednit ve výběru kontrolovaných subjektů, který by měl odpovídat velikostní struktuře českých zemědělců. Největší skupinu dle výměry obhospodařované půdy tvoří podniky od 250 do 600 ha.

---

¹³ Mze ČR, Kontrola podmíněnosti Cross – compliance. 1. vydání. Praha: Mze, 2009. 97 s. ISBN 978-80-7084-783-1

5. Efektivnost využití dotací na soukromé farmě s ohledem na Cross - compliance

5.1. Charakteristika farmy z hlediska výrobních a ekonomických podmínek

Dle výpisu základních dat v registru ekonomických subjektů v ARES je právní forma vybrané farmy : 107 – Zemědělský podnikatel – fyzická osoba nezapsaná v obchodním rejstříku.

Farma byla založena roku 1992 v obci Chroustovice na Chrudimsku. Tato oblast se nachází v nadmořské výšce 225 m.n.m. a je tudíž vhodná pro intenzivní zaměření rostlinné výroby. Počáteční obhospodařovaná výměra činila doslova 1 ha. Z důvodu malé výměry farmy, byl první podnikatelský záměr pěstování zeleniny, který se v té době zdál „velice“ lukrativní. Tento záměr, pro poměrně rychlý nárůst obhospodařované výměry půdy, musel postupně ustoupit výrobě klasických rostlinných komodit. Největším problémem v začátcích farmy bylo nedostatečné zázemí pro fungování provozu. Tento problém se částečně podařilo vyřešit v roce 2006 odkupem majetkových podílů členů místního družstva a převzetím budovy bývalého kravína v přilehlé obci Holešovice, který se stal hlavním stanem hospodářství.

V současné době farma hospodaří na 210 ha orné půdy, z toho je 120 ha vlastní a 90 ha pronajatá. Hlavní činností je rostlinná výroba, pěstování plodin: obilniny – pšenice ozimá (90 ha), ječmen jarní (30 ha), kukuřice na zrna (30 ha); olejniny – řepka olejka (30 ha), mák (30 ha). Veškeré polní práce, včetně sklizně, farma zajišťuje vlastní mechanizací.

Další okrajovou činností farmy je chov brojlerových králíků o velikosti 500 ks chovných samic a 3 000 ks výkrmu.

Slabé a silné stránky farmy:

Slabé stránky:

- Farma nedisponuje zařízením na skladování a úpravu rostlinné produkce.
- Sušení, čištění a skladování komodit řeší prostřednictvím služeb v okolních podnicích jako např. ZZN Pardubice, Oseva Uni Choceň apod., čímž se stává „rukojmím „ výkupních organizací a farmář má velmi malou možnost ovlivňovat realizační ceny komodit.
- Meziročně tak dochází k velkým výkyvům v tržbách jednotlivých plodin viz tab.č.3

Silné stránky:

- Farma se nachází v dobrých klimatických podmínkách vhodných pro intenzivní rostlinnou výrobu.
- Je dostatečně vybavena strojním zázemím, které jí dovoluje naprostou soběstačnost ve všech hlavních činnostech rostlinné výroby.
- Nezávislost na podnicích služeb umožňuje přesnější dodržování agrotechnických termínů a tím i výnosové stability rostlinné produkce.
- Farma má dostatečnou výměru jak z hlediska ekonomického tak z hlediska využití moderní techniky.
- Další silnou stránkou je vlastnictví víc jak jedné poloviny výměry pozemků a tím do budoucna zmírnění rizika ubývání výměry nebo neúměrného zvyšování nájemného z pozemků.

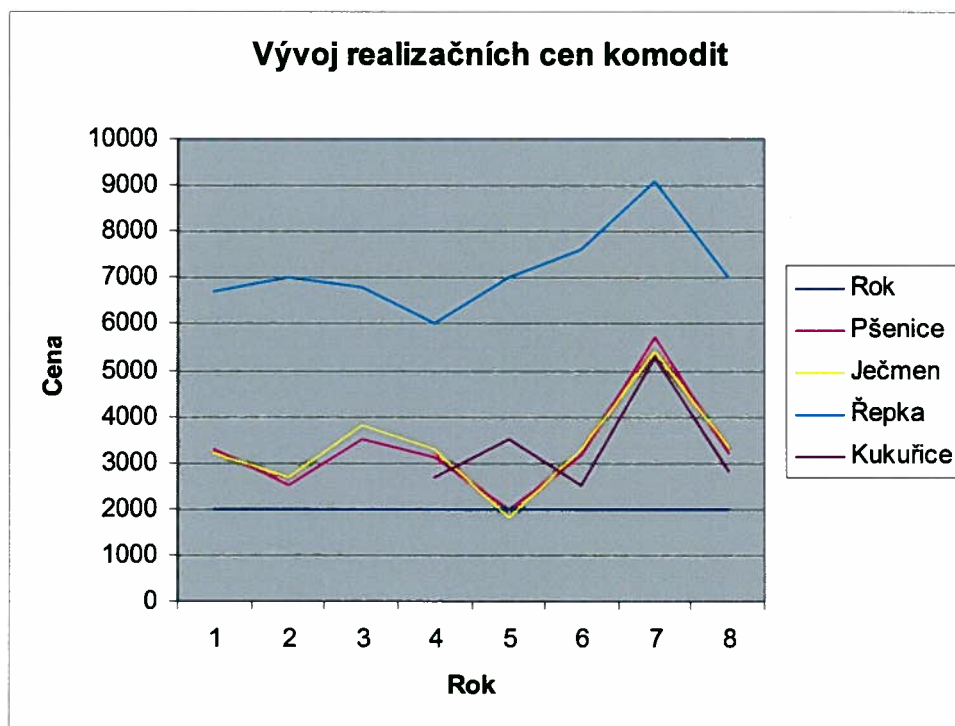
Tab.č.3

Vývoj realizačních cen jednotlivých rostlinných komodit na farmě (Kč/t)

Rok	Pšenice	Ječmen	Řepka	Kukuřice	Mák
2001	3300	3200	6700		
2002	2500	2700	7000		
2003	3500	3800	6800		
2004	3100	3300	6000	2700	
2005	2000	1800	7000	3500	
2006	3180	3300	7600	2500	36000
2007	5700	5400	9100	5300	71000
2008	3200	3350	7000	2800	18000

Zdroj: Podniková evidence

Graf č. 3 Vývoj realizačních cen rostlinných komodit na farmě

Zdroj: Podniková evidence

5.2 Výsledky hospodaření

Důvodem hlavního zaměření farmy na rostlinnou výrobu je její poloha v řepařské oblasti vhodná k intenzivnímu pěstování hlavních plodin. Průměrná bonita půdy je zde cca 12 Kč/m².

Farma se nezabývá klasickou živočišnou výrobou hlavně z důvodů její investiční a časové náročnosti. Živočišná výroba je mnohem náročnější na každodenní přítomnost na farmě, což vede k velkým problémům v zastupitelnosti farmáře v době dovolené, nemoci nebo v pracovních špičkách rostlinné výroby.

I přes tyto problémy živočišné výroby se farmář v roce 2001 rozhodl okrajově věnovat faremnímu chovu králíků. Hlavní důvody k založení chovu bylo nedostatečné využití objektu bývalého kravína a také sezónnost rostlinné výroby, jak v pracovní vytíženosti tak ve finančních tocích. Chov byl založil nákupem 40 chovných samic plemene Hyla a postupně se rozšířil až do dnešního stavu 500 chovných samic a 3000 ks výkrmu.

Tab.č.4 Výsledky hospodaření dle daňových přiznání

Rok	Výměra (ha)	Příjmy, dle daňového přiznání.	Výdaje, dle daňového přiznání - včetně odpisů	Zisk (celkový)	Zisk (na ha)
1992	1	12.929	20.985	-8.056	-8.056
1993	13	174.074	283.023	-108.949	-8.381
1994	26	194.062	215.763	-21.701	-835
1995	32	382.638	363.874	18.764	586
1996	32	560.482	447.506	112.976	3.530
1997	32	357.459	517.725	-160.266	-5.008
1998	32	608.737	572.460	36277	1.134
1999	32	558.231	523.100	35.131	1.098
2000	46	477.904	521.026	-43.122	-937
2001	54	934.183	790.060	144.123	2.669
2002	54	780.491	940.560	-160.069	-2.964
2003	82	1.181.389	1.151.583	29.806	363
2004	156	3.337.974	3.082.351	255.623	1.638
2005	156	3.186.555	3.438.904	-252.349	-1.618
2006	180	4.010.986	3.897.289	113.697	632
2007	181	5.034.996	4.913.745	121.251	670
2008	203	5.951.532	5.821.540	130.992	645

Zdroj: Podniková evidence

5.3 Vliv dotací na efektivitu farmy

Se vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004 se stálou příjmovou položkou v účetnictví farmy staly dotace na plochu.

Jedná se hlavně o:

- Jednotnou platbu na plochu (SAPS) – dotace z EU
- Doplnkovou platbu k jednotné platbě na plochu (TOP-UP) – dorovnání z národních zdrojů
- Agroenvironmentální opatření - meziplodiny

Tab.č.5 Výše jednotlivých druhů dotací od vstupu do EU

Rok	SAPS	TOP - UP	AEO	Celkem
2004	285.469	224.548	0	510.017
2005	329.522	0	114.500	444.022
2006	452.776	355.846	114.500	923.122
2007	505.401	376.589	114.500	996.490
2008	622.744	314.707	114.500	1.051.951

Zdroj: Podniková evidence

Hned od roku 2004 se dotace staly významnou položkou v příjmové kapitole farmy a postupem let, kdy docházelo k vyjednanému navyšování dotací a přibližování se úrovni EU 15 dokonce částkou nepostradatelnou.

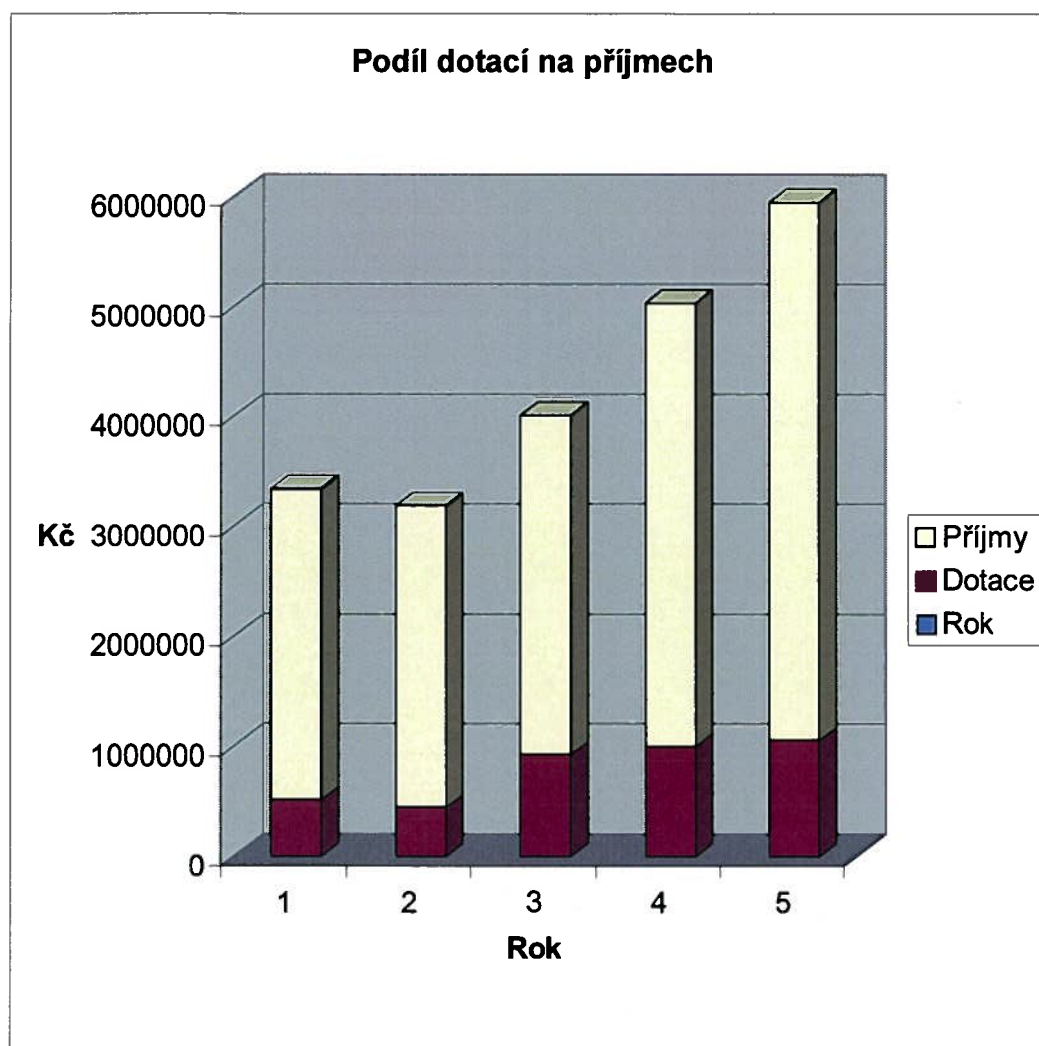
Na navyšování dotací do zemědělství totiž okamžitě reagovali prodejci hnojiv, osiv a přípravků na ochranu rostlin zdražováním. Postupné navyšování zaznamenalo i nájemné a prodejní cena zemědělské půdy. V roce 2009 se podíl přímých dotací na farmě dostane přibližně na jednu čtvrtinu celkových příjmů a to hlavně z důvodu velkého poklesu cen rostlinných komodit .

Tab.č.6 Podíl dotací na celkových příjmech farmy v procentech.

Rok	Dotace	Příjmy	%
2004	510.017	3.337.974	15,28
2005	444.022	3.186.555	13,93
2006	923.122	4.010.986	23,01
2007	996.490	5.034.996	19,79
2008	1.051.951	5.951.532	17,68

Zdroj: výpočet autor

Graf č. 4 Podíl dotací na příjmech farmy

Zdroj: Výpočet autor

Další dotace, které farma využívá jsou dotace z Podpůrného garančního rolnického a lesnického fondu (PGRLF). Jedná se o dotaci na pojištění plodin ve výši přibližně 30% prokázaných nákladů a dále dotaci části úroků z úvěru na pořízení investic. Tuto dotaci farma uplatňuje u úvěrů na pořízení sklízecí mlátičky Claas Mega a traktoru Case Puma 180.

Dotace z operačního programu Rozvoje venkova farma zatím nevyužila hlavně pro administrativní náročnost, ale i nedostatku vlastních finančních prostředků na investice z tohoto programu.

V budoucnu je reálné tento program využít na vybavení farmy skladovacími kapacitami na rostlinnou produkci.

5.4 Aplikace cross – compliance na soukromé farmě a očekávané finanční dopady

K 1.1.2009 je Česká republika společně s novými členskými zeměmi, které vstoupily do Evropské unie v roce 2004, povinná vyžadovat jako podmínku pro poskytování přímých plateb vedle standardů GAEC i zákonné požadavky na hospodaření č. 1 – 8a. Tato podmínka se vztahuje i na výše uvedenou farmu.

Aplikace kontrolních požadavků a finanční dopady:

Podmínky dobrého zemědělského a enviromentálního stavu (GAEC):

- 1) Nebyly zrušeny nebo narušeny krajinné prvky, kterými jsou meze, terasy, skupiny dřevin, stromořadí a travnaté údolnice?
Ano (nebyly zrušeny) 0 bodů
- 2) Nejsou kukuřice, brambory, řepa, bob setý, sója ani slunečnice pěstovány na půdních blocích nebo jejich dílech s průměrnou sklonitostí nad 12° ?
Ano (nejsou pěstovány) 0 bodů
- 3) Byla na půdních blocích nebo dílech s ornou půdou o průměrné sklonitosti nad 3° zapravena kejda nebo močůvka do 24 hodin nebo byly k jejich aplikaci použity hadicové aplikátory?
Ano (byla zapravena) 0 bodů
- 4) Nedošlo k faktické změně kultury z travního porostu na ornou půdu?
Ano (nedošlo ke změně) 0 bodů
- 5) Nebyly na dotčených půdních blocích nebo dílech páleny bylinné zbytky?
Ano (nebyly páleny) 0 bodů

Povinné požadavky na hospodaření (SMR):

1) Ochrana volně žijících ptáků:

1/1) Nedošlo k poškození nebo zničení významného krajinného prvku vodní tok a niva?

Ano (nedošlo ke zničení) 0 bodů

1/2) Nedošlo k zásahu do krajinných prvků (remízky, meze, křovinné pásy a jiná rozptýlená zeleň) v rozporu se zákonem?

Ano (nedošlo k zásahu) 0 bodů

1/3) Nedošlo k úmyslnému usmrcení ptáků jakýmkoliv způsobem, k úmyslnému poškozování hnízd a vajec vedoucí k jejich zničení nebo odstraňování, k úmyslnému vyrušování vybraných druhů ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat?

Ano (nedošlo k usmrcení) 0 bodů

2) Ochrana podzemních vod před znečištěním nebezpečnými látkami:

2/1) Nedošlo při zacházení s nebezpečnými látkami k jejich vniknutí do povrchových či podzemních vod nebo k ohrožení jejich prostředí?

Ne (může dojít)	Rozsah – malý	3 body
	Závažnost – malá	6 bodů
	Trvalost – ano	3 body
	Celkem	12 bodů

2/2) Jsou sklady nebezpečných látek vhodné z hlediska ochrany vod?

Ano (jsou vhodné)

0 bodů

2/3) Netýká se farmy

2/4) Netýká se farmy

3) Používání upravených kalů na zemědělské půdě

Netýká se farmy

4) Ochrana vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů:

4/1) Byl dodržen zákaz použití dusíkatých hnojivých látek v období zákazu hnojení?

Ano (byl dodržen)

0 bodů

4/2) Byly při hnojení jednotlivých plodin dodrženy limity stanovené v příloze č. 3 k nařízení vlády č. 103/2003 Sb.?

Ano (byl dodržen)

0 bodů

4/3) Byl dodržen maximální limit 170 kg/ha/rok v použitých organických, organominerálních a statkových hnojivech v průměru zemědělského podniku?

Ano (byl dodržen)

0 bodů

4/4) Netýká se farmy

4/5) Byl dodržen zákaz pěstování širokořádkových plodin (kukuřice, slunečnice, sója, bob, brambory apod.) na pozemcích se sklonem nad 7°, které sousedí s útvary povrchových vod nebo se od nich nacházejí ve vzdálenosti menší než 25 m?

Ano (byl dodržen)

0 bodů

4/6) Jsou v blízkosti povrchových vod udržovány ochranné nehnojené pásy v šířce 3 m od břehové čáry?

Ano (byl dodržen)

0 bodů

4/7) Byl dodržen zákaz hnojení na půdu, která je zaplavená, přesycená vodou, pokrytá vrstvou sněhu vyšší než 5 cm nebo promrzlá tak, že povrch půdy do hloubky 5 cm přes den nerozmrzá?

Ano (byl dodržen)

0 bodů

5) Ochrana přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin:

5/1) Nedochozí k poškození předmětu ochrany evropsky významné lokality?

Ano (nedochází)

0 bodů

6 – 8) Označování hospodářských zvířat
Netýká se farmy.

Tab.č.7 Výpočet míry porušení kontrolních požadavků

Oblast	Počet kontrolovaných požadavků	Maximální možný počet bodů	Počet udělených bodů	% z max.počtu bodů za oblast
GAEC				
GAEC 1-5	5	63	0	0
Životní prostředí				
SMR 1	3	69	0	0
SMR 2	4	48	12	25
SMR 3	5	120	0	0
SMR 4	7	181	0	0
SMR 5	1	30	0	0

Zdroj: Výpočet autor

Míra porušení u kontrolované směrnice SMR 2 odpovídá kategorii vyšší než 10% do 40% včetně, a je proto hodnocena jako „malé porušení“.

Další kritéria opakování a úmysl nebyla prokázána, proto celkové hodnocení zůstává jako „malé porušení“ a celková platba na plochu bude farmě snížena o 1% (viz.tab.č.2).

Při předpokladu získání platby na plochu 1 mil.Kč dělá snížení platby 10.000 Kč.

6. Závěr

Vlastní bakalářská práce se skládá z obecného problémového okruhu přímých plateb EU a z konkrétního problémového okruhu posouzení aplikace kontrol podmíněnosti (cross – compliance) na farmě soukromého zemědělce.

První problémový okruh:

Nástrojem Společné zemědělské politiky nutící farmáře k omezování často nadbytečné produkce a k dodržování jasně daných pravidel hospodaření se staly přímé platby na hektar zemědělské půdy (SAPS) a na tyto dotace navazující tzv. kontroly podmíněnosti (cross – compliance). Při nedodržování těchto pravidel je farmář sankcionován krácením, nebo při opakovaném porušení zastavením dotací a tím je vystaven nerovnému konkurenčnímu ataku, který v delším časovém horizontu není udržitelný a farmář se musí snažit sjednat nápravu prohřešků, nebo ho finanční propad donutí ukončit činnost.

Z hlediska budoucnosti přímých plateb zemědělcům se zdá být největším problémem jejich odůvodnění veřejnosti. Argument, že 80% dotací jde jen na 20% farem a fakt, že dotace v režimu jednotné platby na plochu mnohdy končí v rukou příjemců, kteří se zemědělstvím zabývají pouze okrajově nebo vůbec, je dostatečně přesvědčivý a dává jasný signál k vytvoření nového modelu dotační politiky EU. Cross – compliance se zdá být jenom prvním a v budoucnu nedostatečným nástrojem k uspokojivému dosažení celé řady významných, trhem neoceňovaných, výkonů pro společnost. Tyto výkony musí být i nadále hrazeny dotační politikou, která bude ale přesněji zacílena jednotlivými podporami na konkrétní výkony.

Druhý problémový okruh:

Po vstupu České republiky do EU se staly přímé platby významnou položkou v příjmové kapitole farmy (15-20% veškerých příjmů). Od roku 2009 nastupuje v ČR i systém podmíněnosti těchto plateb tzv. cross – compliance, který při nedodržení konkrétních požadavků na dodržování péče o kulturní krajinu, výrobu bezpečných potravin a zachování zdravého životního prostředí, stanovuje za konkrétní prohřešky přesné sankce. Rozsah, trvalost a závažnost porušení určují kontrolní orgány pomocí jasně definovaných otázek (kontrolovaných požadavků). Po aplikaci těchto požadavků na konkrétní farmu soukromého zemědělce, dojdeme k závěru, že farmě hrozí sankce ve výši 1% obdržených přímých plateb. Výše této sankce odpovídá odhadům Mze o dopadech kontrol podmíněnosti i průměru udělených sankcí v zemích EU, kde tento systém již probíhá. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud farmě (farmám) hrozí sankce 10. 000 Kč z celkových dotací 1 mil. Kč, rozhodně tento postih nemůže nijak ohrozit její ekonomickou stabilitu. Naopak v mnohých případech bude farmář kalkulovat s tím, že při riziku jednocentní možnosti kontroly jeho farmy a takto malé sankci, by náklady na investice do různých opatření mnohonásobně tuto částku převýšili, a je tedy ekonomicky zajímavé tento postih risknout .

Tento rozbor jasně ukazuje, že cross – compliance bude z hlediska budoucnosti dotační politiky systém nedostatečný a před daňovými poplatníky neobhajitelný. Samotné krácení podnikových plateb, při nedodržení norem má pouze charakter zastrášovací, ale nikoliv motivační.

7 Přehled použité literatury

- [1] MZe ČR, Cross – compliance zákonné požadavky na hospodaření. 2. vydání. Praha: MZe, 2006. 64 s. ISBN 80-7084-481-7
- [2] MZe ČR, *Kontrola podmíněnosti Cross – compliance*. 1. vydání. Praha: MZe, 2009. 97 s. ISBN 978-80-7084-783-1

Zákony a zákonné normy:

- [3] Nařízení Rady č. 1259/99 a č. 1782/2003, kterými se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci společné zemědělské politiky

www odkazy:

- [4] <http://www.uzei.cz>
- [5] <http://europa.eu>
- [6] <http://www.asz.cz>

8. Seznam tabulek a grafů

- Tabulka č. 1 Příklady počtu kontrolních otázek v zemích Evropské unie
- Tabulka č. 2 Vyhodnocení výsledků kontroly a snížení dotace podle dosažených bodů za oblast (bez posouzení opakování)
- Tabulka č. 3 Vývoj realizačních cen jednotlivých rostlinných komodit na farmě
- Tabulka č. 4 Výsledky hospodaření dle daňových příznání
- Tabulka č. 5 Výše jednotlivých druhů dotací od vstupu do Evropské unie
- Tabulka č. 6 Podíl dotací na celkových příjmech farmy v procentech
- Tabulka č. 7 Výpočet míry porušení kontrolních požadavků
-
- Graf č. 1 Proměna složení zemědělských podpor v období 2000 – 2005
- Graf.č. 2 Zemědělství jako procento celkového rozpočtu Evropské unie
- Graf č. 3 Vývoj realizačních cen rostlinných komodit na farmě
- Graf č. 4 Podíl dotací na příjmech farmy

9. Přílohy

- Příloha č. 1 Zákonné požadavky na hospodaření (SMR)

Příloha č. 1. **Zákonné požadavky na hospodaření (SMR)**

- Životní prostředí (kontrola CC od 1.1.2009)
  - 1) Směrnice Rady 79/409/EHS ze dne 2. dubna 1979 o ochraně volně žijících ptáků.
  - 2) Směrnice rady 80/68/EHS ze dne 17. prosince 1979 o ochraně podzemních vod před znečišťováním některými nebezpečnými látkami.
  - 3) Směrnice Rady 86/278/EHS ze dne 12. června 1986 o ochraně životního prostředí a zejména půdy při používání kalů z čistíren odpadních vod v zemědělství.
  - 4) Směrnice Rady 91/676/EHS ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů.
  - 5) Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.
- Veřejné zdraví a zdraví zvířat. Identifikace a evidence zvířat (kontrola CC od 1.1.2009).
  - 6) Směrnice Rady 92/102/EHS ze dne 27. listopadu 1992 o identifikaci a evidování zvířat.
  - 7) Nařízení komise (ES) č. 2629/97 ze dne 29. prosince 1997, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 820/97, pokud jde o ušní značky, evidenci hospodářství a pasy v rámci systému identifikace a evidence skotu (Nařízení Komise č. 9111/2004 ze dne 29. dubna 2004, kterým se provádí nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1760/2000, pokud jde o ušní značky, pasy a registry zemědělských podniků).
  - 8) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1760/2000 ze dne 17. července 2000 o systému identifikace a registrace skotu, o

označování hovězího masa a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 820/97 (Nařízení Komise č. 1825/2000, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1760/2000, pokud jde o označování hovězího masa a výrobků z hovězího masa).

- 8a)** Nařízení Rady (ES) č. 21/2004 ze dne 17. prosince 2003 o stanovení systému identifikace a evidence ovcí a koz a o změně nařízení (ES) č. 1782/2003 a směrnic 92/102/EHS a 64/432/EHS.
- Veřejné zdraví, zdraví zvířat a rostlin (kontrola CC od 1.1.2011).
- 9)** Směrnice Rady 91/414/EHS ze dne 15. července 1991 o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh.
- 10)** Směrnice Rady 96/22/ES ze dne 29. dubna 1996 o zákazu používání některých látek s hormonálním nebo tyreostatickým účinkem a beta – sympatomimetik v chovech zvířat a o zrušení směrnic 81/602/EHS, 88/146/EHS a 88/299/EHS.
- 11)** Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin.
- 12)** Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001 ze dne 22. května 2001 o stanovení pravidel pro prevenci, tlumení a eradikaci některých přenosných spongiformních encefalopatií.

- Oznamování nález (kontrola CC od 1.1.2011)

- 13) Směrnice Rady 85/511/EHS ze dne 18. listopadu 1985, kterou se zavádějí opatření Společenství pro tlumení slintavky a kulhavky (Směrnice Rady 2003/85/ES ze dne 29. září 2003, kterou se stanoví opatření Společenství pro tlumení slintavky a kulhavky, ruší směrnice 85/511/EHS a rozhodnutí 89/531/EHS a 91/665/EHS a mění směrnici 92/46/EHS.).
- 14) Směrnice Rady 92/119/EHS ze dne 17. prosince 1992, kterou se zavádějí obecná opatření Společenství pro tlumení některých chorob zvířat a zvláštní opatření týkající se vezikulární choroby prasat.
- 15) Směrnice Rady 2000/75/ES ze dne 20. listopadu 2000 o zvláštních ustanoveních týkajících se tlumení a eradikace katarální horečky ovcí.

- Řádné zacházení se zvířaty (kontrola CC od 1.1.2013)

- 16) Směrnice Rady 91/629/EHS ze dne 19. listopadu 1991, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu telat.
- 17) Směrnice Rady 91/630/EHS ze dne 19. listopadu 1991, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu prasat.
- 18) Směrnice Rady 98/58/ES ze dne 20. července 1998 o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely.